

M
A
T
T
I
•
K
A
N
G
A
S
K
O
S
K
I

K
O
S
M
O
S
•
J
A
•
K
U
O
L
E
M
A

T
E
O
S

KOSMOS JA KUOLEMA

MATTI KANGASKOSKI
KOSMOS JA KUOLEMA

TEOS, HELSINKI

*Tekijä kiittää Taiteen edistämiskeskusta sekä
Kirjallisuuden edistämiskeskusta saamastaan tuesta.*

Toinen painos

©Matti Kangaskoski 2024

ISBN 978-952-363-535-7

Kannen suunnittelu Mika Tuominen

Painanettu EU:ssa

tyttärelleni

7.1.2034

Muistatteko sen itsesalaavan kirjan, joka lupasi lopullista totuutta maailmasta, mutta jota en sitten pystynytäkään lukemaan? Ilmeisesti en ollut vielä valmis, sisäinen järjestykseni vielä hahmottumassa. Mutta nyt, hänen katoamisensa jälkeen en ollut nukkunut, ja taas yhtenä yönä – yhtäkkiä luin sen, ja enemmän kuin luin – luulen ymmärtäneeni. Sisäinen järjestys, ulkoinen järjestys, molemmat loksahtivat. Kaksi maailmaa yhdessä.

En osaa sanoa tätä muuten kuin että olen vihdoinkin löytänyt kotiin, ja kyyneleet virtaavat poskilleni. Tämä koodi, tämä kaiken alkuperä, ymmärryksen asento ja sen vahvistuminen. Olen jo syöttänyt kaiken tarpeellisen virukseen ja vienyt eteenpäin.

Olen päättänyt kytkeä itseni irti ja lähteä etsimään häntä kirkkaan keskipäivän tuolta puolelta. Mitä kauemmas pääsen Sykkeestä, sitä lähemmäs pääsen häntä. Ja jo ovella saan kaiken toivon heittää... Kaikki on tässä, tämän sisällä, ja tämä on sitä.

Ja niin kaikki lähtee kuin aallot eteenpäin. Y jää tänne, hän tietää miksi menen. Hän on luvannut olla puhumatta asiasta mitään. Nyt siis!

**ENSIMMÄINEN KIRJA
SYKE & SKÉ**

MARTTA

Nimi on Martta ja päivä on sunnuntai. Tai aamu nyt on, kirjoitan tätä saman tien. Yöllä minut herätti näky valaasta, joka ui suoraan kohti. Sen selässä oli merensininen olento, joka sanoi, että *ala kirjoittaa*. Ja samalla minä olin tuo olento ja minä olin myös tuo valas, jos voitte uskoa. Ja me lähdimme sukeltamaan kohti meren pimeää – siihen heräsin.

Nyt sitten ensimmäiset sanat kynällä paperille, tunnustellen, ja myös vältellen. En tiedä, mitä minun pitäisi kirjoittaa, mutta käsky oli selvä, ja minä uskoin sen. Ja uskokaa te, että tämä ei ole minulle tavallista; en yleensä toimi näin.

Mutta kai sen voi sanoa, että minulla on tauti, joka rappeuttaa lihakseni arvaamattomassa tahdissa ja johtaa siis kuolemaan, koska keuhkoni – ja murtunut sydänkappaleeni – ovat lihaksia nekin. Taudin etenemistä voi yrittää viivyttää, niin kuin elämäinkin, mutta ei loputtomasti. Se johtaa kuolemaan, minut johdetaan kuolemaan, johdatus kuolemaan.

Antaudu, antaudu

(en tiedä miksi kirjoitin noin) ja ehkä näkyni on taudin syytä, sen nakertamat väylät kanavoivat väräjäviä unia. Väkevä se kyllä oli: aivan kuin joku Zeus tai Odin olisi iskenyt salaman selkärangasta läpi ja sanonut, että nyt saa riittää. Kytke itsesi irti ja ala kirjoittaa. Ja ehkä olinkin valmis.

Sitten nyrkki auki ja kohti ulappaa. Ulappaa? Pitäisikö minun mennä mereen? Melomaan voisin mennä, sitä rakastan.

* * *

Martta täällä kirjoittaa, samana päivänä mutta myöhemmin, jo jotain oppineena.

Käsin kirjoittaminen on vaikeaa mutta muut vaihtoehdot ovat mätiä, pinnalta kauniita mutta sisältä mätiä, supervärikkäitä lintuja virus höyhenissään. Jotain tällaista. Niiden kanssa tuntuu kuin joku tai jokin nyhtäisi ajatuksia mielestäni kohti pilviä tai toisinpäin: syöttäisi niitä minulle, automaation imussa. Tai yrittäisi sabotoida: häiritsemällä, vetämällä huomioni muualle, unohduttamalla mitä olin tekemässä, keskeyttämällä. En saa aikaiseksi, mitä haluaisin ja sen minkä saan, ei tunnu omalta, vaan juuri nyhtämiseltä kohti odotusarvoa – jonkinlaiselta toistuvalla lipsahdukselta ennalta määrättyyn uomaan.

Ja olisihan näitä vaihtoehtoja: sanelu, mielenkirjaus (johon Martta on liian vanha liittymään), kapasitanssi- ja induktionäppäimet, Sykkeen omat perusälysovellukset, ennakoivat syötteet – kaikki nykivät johonkin suuntaan, tarjoavat valmista, ehkä sallittua? Jotenkin näin: ”Minun nimeni on Martta ja olen hyödyllisen filosofian professori. Kirjani ovat myyneet miljoonia kappaleita ja niitä on käännetty...” Astun heti kirkkaaseen keskipäivään, ostamisen ja myymisen maailmaan. Se tuntuu väkivallalta, jos sitä yhtään pysähtyy havainnoimaan – tai mielenvialta, joka sykäys kerrallaan antaa annoksen huumaa haarniskaan ja tuntuu siksi jollain addiktin syylisyydenkaltaisella tavalla hyvältä. Martta ei halua – *minä* en halua pysytellä valmiissa ja sallitussa.

Tehdään pieni ajatusleikki: käsi pitää kynää, liukuu paperilla kuin luistin tanssijan jalassa, sykeröi, koukeroi, hyppää, tekee uran, jättää jäljen. Mutta ei tämä pelkkää tanssia ole. Samalla joudun painimaan, ajattelemaan, muotoilemaan, kokemaan – ehkä rakastamaan? Mistä tuo tuli, rakkaus? Minun täytyy pitää näitä merkkejä hyvänä, katsoa

niiden perään, etteivät liukastuisi. Tai että liukastuisivat. Mitä minun onkaan tarkoitus kirjoittaa tuolle valaalle, valasminälle, se on tehtävä näin, tälle vanhalle paperille, jota ei ole kytketty Sykkeeseen. Paperi ei lavertele. Ja se on jo itsekkin vanhaa: luentomonisteiden ja artikkelikäsi kirjoitusten kääntöpuolia ajalta ennen lappuja, ajalta, jota enää vaivoin muistaa.

Antaudu, antaudu

Täällä katselen maailmaa ilman Sykettä ja suodattimia, en ole ohjelmoitu, ja se tuntuu vapaudelta. Mieleeni tulee Martan nuoruus, katselin ulos ikkunasta, ikkunasta *läpi*, milloin mitäkin, leikkiviä lapsia, puita, syöksyvää pääskyä. Nyt ikkunoista näkyy mitä Ské päättää, ja päättääkö se varsinaisesti mitään, en tiedä. Marjatta ainakaan ei tiedä mitä tekisi, kun en anna sille Sykettä.

Androidien ja ihmisten elinehto on, ainakin virallisen selostuksen mukaan, olla aina liitoksissa kaikkeen. Liittounionin palkkalistoilla oleva henkilö kuten Martta joutuisi hankaluuksiin läpinäkyvyyksenteiden luomisesta ja androidien kaltoinkohtelusta eli käytännössä saisi potkun yksityiseen hanuriinsa, ja joka tapauksessa näin Martta ei osallistu yhteisen jakamiseen eikä häntä voida palvella parhaalla mahdollisella tavalla.

Onko minulla jotain salattavaa? Ehkä onkin. Enhän edes vielä tiedä, mitä aion tuolle valaalle kirjoittaa – vai teille? – mutta en kai voi kirjoittaa sitä mitä aion, jos joudun koko ajan pelkäämään, että sanon jotain väärin. Jo ennen Sykettä, jos muistatte, suurimpien yhtiöiden lipunkantajat toistelivat, ettei heillä ole mitään salattavaa, heitä ei häiritse jatkuva jäljitys, seuranta, analysointi, ennustaminen eikä suorallinen *vahtiminen*. Lainsäädäntöä kätevämpää, ja tämän taidon he ovat hionneet huippuunsa, on luoda normeja, koska näin välttyään hankalilta oikeusprosesseilta ja saadaan ihmiset haluamaan oikeita asioita.

Tämä voisi puolestani jo loppua, ja ehkä olenkin odottanut jotakin ihmettä tapahtuvaksi, tarpeeksi syvää katastrofia, että osaisimme lopettaa. Mutta me vain jatkamme eikä meille riitä mikään! Ei kuivuudet, sodat, eripura, hulluus, lajikuolemat, lasten koko ajan lisääntyvä väkivaltaisuus. Me vain jatkamme kirkkaassa keskipäivässä kulkemista, valot palavat täydellä teholla ja hampaat edellä kellumme kohti vääjäämätöntä tuhoa.

Mutta ehkä jokin katkos on tulossa, tai siltä minusta nyt tuntuu, kun kerran kysyttiin. Jokin kirjaimellinen tai kuvaannollinen räjähdys, resetti. Ja niin minä voin vaikka puhua suuni puhtaaksi, kirjoittaa käteni kankeaksi.

Martta on tämän hetken oikeastaan onnellinen. Tässä, juuri nyt, kuoleman portilla, vääjäämättömyys pimeänä edessäni. Salamanisku selässäni. Martan sydän saattaa toimia tai se saattaa pysähtyä. Nyt ja nyt. Kynä saattaa kaatua. Ihanaa. Keuhkot saattavat lakata puhisemasta – koettakaa itse! Kuvitelkaa kuolevanne minä hetkenä hyvänsä. Mitä teillä onkaan siellä tulevaisuudessa, samaa paskaa? Kytkekää itsenne irti! Lopettakaa! Luopukaa!

Antautukaa

On kuin minua ei hetkeen olisi tai voisin olla mitä vain.

Ja ehkä tuo näky ei merkitse mitään. Unet ovat unia. Mutta se on avannut minulle tämän mahdollisuuden: kytkeytyä irti ja koetella jotain uutta. Ehkä luoda särö tai koodi, liukas luiska, jonka kautta koko rakennelma luhistuu, ja kaikki seuraattekin minua? Kuin supervärikäs lintu, joka nappaa madon – ja luo trendin!

Tämä paperi on selvinnyt jo kolmekymmentä vuotta ja ehkäpä se selviää toiset kolmekymmentä. Toisin kuin Martta ja magneettilevyt, se selviää resetin läpi, sen samaisen, jota jokaisen vastaantulijan katse huutaa. Katsokaapa vain ihmisiä silmiin, epätoivo sieltä siin-

tää. Koko kulttuurimme kuin seisoisi valtavan jyrkänteen reunalla
etsien katseellaan jotain mukaan kaapattavaa.

Pimeys tämän kirkkauden keskellä?

Valot pois, Martta out.

SIGMA BELIEVER

Sigma Believerin kädet liikkuvat ilmassa näkymättömän logiikan ajamana. Hän on jo aikaa sitten oppinut välttämään sitä, että haar-niskan lisäosat osuisivat toisiinsa liikkeessa, mikä luo koreografiaan kaaria ja silmukoita, jotka näyttävät kapellimestarin hidastetuilta elkeiltä.

Hän siivilöi ilmaa kuin nostaisi hiekkaa kämmenelleen ja antaa sen valua sormiensa välissä; hän liikuttaa käsiään sivuille kämmenselkä edellä kuin tilaa tehden; hän nostaa kädet puoliksi ylös kämmenet vaakatasossa kuin kannattelisi suurta palkkia – tai taivaan kantta.

Sigma Believer on suunnannut mielensä energian sisäänpäin, mielipuuhaansa Sykkeen taakse. Hän hivelee joka hetkellä karttu-va omaisuuftaan, ystäväänsä, kaiken paljastavaa todellisuutta, datan takaista hiljaisuuden merta. Sigma Believerin ei tarvitsisi tehdä mitään, mutta hän ei ole henkilö, joka istuu oleskellen tuolissaan. Hän katsastaa, hän tarkastelee, hän hienosäätää. Hän etsii.

Niin ajelehtii Sigma Believerin sielun silmä metadatatassa ja kuin kosmisesta oikusta, tai aivan vääjäämättömästi, sielun silmään osuu se mitä kutsutaan Androidien taloksi. Tämä voi olla sattumaa, tai sitten se on tarkoituksenmukaista, mutta joka tapauksessa tästä lähtee aukeamaan vyyhti, jota olemme tähän tulleet teidän kanssanne seuraamaan.

Sigma Believer katselee, kuinka Androidien talon tarkoin var-tioiduista ovista sisään kävelee bioheijasteita ja muuta tiedon valoa vilkkuva henkilö: asiakas. LEC-mallin La Bohème on jo siirtynyt paikalleen hyvissä ajoin. Henkilön, jota kutsutaan tässä nyt vaikka nimellä Katja, profiili sopii LEC-mallin La Bohémen rakennepiir-

"NIIN, MIELIKÄ JA UNIVERSUMIN TARKOITUS, PIKKUJUTTUJA, HEHEH!"

Maailmaan on ilmaantunut jotain, jota kutsutaan Skéksi. Se antaa androideille mielen, se kannattelee Sykkeeksi nimettyä tietoverkkoa, joka kyllästää ja rikastaa maailmaa. Sietämättömästi Ské ei tunnu haluavan mitään, siitä ei saa tolkkua.

Sairas tutkija Martta, androidien kouluttaja Miriam ja tietoverkon kiistaton valtias Sigma Believer kietoutuvat omilla tavoillaan jahtaamaan pimeää – paikkaa, ihmisiä tai ajattelua Sykkeen tuolla puolen, rikollisesti irti verkosta. Panoksena on jotain, mitä väitetään koodiksi. Yhdelle se lupaa Skén ymmärtämistä, toiselle maailman hyväntahtoista hallitsemista, jollekulle koko Sykkeen tuhoamista.

Kosmos ja kuolema on yllättävä filosofinen romaani, jännityskertomus ja raportti systeemistä, joka on hajoamaisillaan.

84.2 | ISBN: 978-952-363-535-7

www.teos.fi KANSI MIKA TUOMINEN